

Rapport från Studieresa Malmö och Antwerpen 2023

20231016 - 20231019

Götene kommunbibliotek

Innehåll

1	Inledning och bakgrund.....	3
2	Resan.....	4
2.1	Dag 1 måndag.....	4
2.2	Dag 2 tisdag	6
2.3	Dag 3 onsdag	8
2.4	Dag 4 torsdag	10
3	Sammanfattning	11

1 Inledning och bakgrund

Stort tack till Svensk Biblioteksörening som gjorde det möjligt för oss att komma utanför rikets gränser och vidga våra vyer med nya lärdomar från centrala Europa.

Under biblioteksdagarna lyssnade vi bland annat på ett föredrag inom ämnet *den förbjudna litteraturen*. Samtalet mellan Nadine Farid Johnson från amerikanska PEN och Jens Zingmark från Dawit Isaak-biblioteket i Malmö och framförallt frågeställningen om hur biblioteken kan arbeta med böcker som är censurerade i olika länder, fick oss att vilja veta mer om hur PEN-organisationen fungerar i Europa och hur deras arbete kan vara till hjälp för oss i vårt dagliga läsfrämjande arbete med både vuxna, barn och unga i en glesbygdskommun.

Vi tänker oss att först besöka Dawit Isaak-biblioteket i Malmö, för att få en bra ingång i ämnet på svenska. Sedan tar vi oss vidare till Antwerpen och besöker deras PEN-center. Vi kommer även att besöka stadsbiblioteket i Antwerpen.

Det som får oss att välja Belgien, är att det är ett land med ungefär samma folkmängd som Sverige.

2 Resan

2.1 Dag 1 måndag

I arla morgonstund kliver fyra yrvakna biblioteksanställda på tåget till Malmö.

Dagens stora event är ett besök på Dawit Isaak-biblioteket. Biblioteket är inhyst i en byggnad utmed en vältrafikerad stadsgata en tvärgata eller två från Folkets Park. Lokalerna delas med Stadsarkivet.

Bibliotekarie Ulrika Ahlberg började med att visa oss utställningsdelen av biblioteket, för att hinna se den innan det pågående klassbesöket tog sig dit. Där fick vi se hur de arbetar med att sätta exlibrisetiketter på insidan av böckerna. Ett exlibris innehåller information som kort berättar varför boken är eller har varit förbjuden eller är kontroversiell på något sätt. Förutom ett ganska stort bestånd av förbjuden litteratur, finns även avdelningar med musik, film och konst. En annan del av utställningen handlade om reportrar utan gränser (RFS/RWB) och deras arbete i en värld där yttrandefrihet inte kan tas för givet.

Dawit Isaak-bibliotekets satsning finns för att medvetandegöra och trygga yttrandefriheten som den viktigaste grundpelaren i en demokrati. Det är av största vikt att vi slåss för vår rätt att uttrycka oss i alla former!!!

Man arbetar mycket mot skolor, främst i Skåne, men man planerar även att kunna ha föreläsningar digitalt så att de kunskaper man samlat på plats kan spridas till hela landet. En idé som vi tillsammans med

Dawit Isaak-biblioteket gärna vill starta upp i vår kommun som ett pilotprojekt.

Lite extra tur hade vi, som kom på en dag då det serverades tårta i personalrummet. Försedda med tårtassietter och kaffekoppar balanserade vi vidare till ett väl tilltaget

konferensrum på övervåningen. Vi fick veta väldigt mycket om allt från uppstarten

till en planerad framtida flytt 2025 då de ska få tillgång till helt nya lokaler i stadsdelen Hyllie.

Promenaden tillbaka till centralstationen bjöd på solsken, en mängd skånska höns och en välförtjänt fikapaus. Efter detta tog vi oss mot Köpenhamn med tåg över bron, för att fortsätta med flyg till Bryssel.

Det var en märklig upplevelse att kliva ut på Bryssels gator sent på kvällen efter terrorbrottet mot fotbollssupportrarna. Våra mobiltelefoner surrade febrilt med meddelanden från nära och kära som undrade hur det gick för oss. Värst var det nog ändå för den förskräcka taxichauffören som fick köra fyra svenskor genom stan, en stad som var nästan var folktom på grund av det dödliga attentatet mot svenska fotbollssupportrar. Det var ingen behaglig känsla hos oss när vi till slut kom fram till vårt hotell, och gick till sängs för några timmars sömn innan det var dags för en ny dag på resan. Ännu en yttring av att man inte kan få vara och tycka det man vill utan att riskera påhopp från andra.

Dawit Isaak-biblioteket

Dawit Isaak-biblioteket är ett samarbete mellan Malmö stadsarkiv, Biblioteken i Malmö, svenska PEN och fristadsorganisationen ICORN.

<https://malmo.se/Uppleva-och-gora/Arkitektur-och-kulturarv/Malmo->

2.2 Dag 2 tisdag

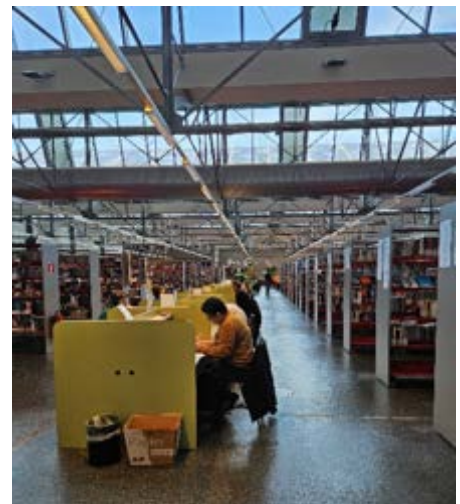
Tisdagen inleds i ett nedslaget Bryssel. Frukost och filosofi innan promenad mot centralstationen för vidare färd mot resans huvudmål; Antwerpen.

Antwerpen, cirka 40 minuters tågresor från Bryssel, välkomnade oss med en fantastiskt vacker stationsbyggnad. Utanför byggnaden möttes vi av en svag sol och härligt klar höstluft. En kort promenad genom Chinatown senare kommer vi fram till det torg där Bibliotheek Permeke Antwerpen huserar. Vi är lite tidiga så vi passar på att besöka det lilla café som vi rekommenderats av vår kontakt på biblioteket, och det var nog så att kaffet på Viggo's var resans bästa!

Stärkta av kaffet möttes vi sedan av Klaas van Gorp utanför entrén till Bibliotheek Permeke, och leddes via personalingången till det öppna kontorslandskap där vi kunde förvara vår packning, innan vi eskorterades till den offentliga delen av biblioteket där även ansvarig för bibliotekets samlade media och bibliotekschefen mötte upp.

Inledningsvis fick vi en gedigen genomgång av bibliotekets historia, där den lite ovanliga arkitekturen fick sin förklaring – lokalen var från början en bilförsäljningshall. Sedan följde en rundvandring då Klaas berättade mycket om biblioteket, dess besökare, samlingarna och olika användningsområden. Han kallade hela huset för ett semikulturellt center och menade med det att biblioteket förutom att vara just ett klassiskt bibliotek, även används för olika aktiviteter med anknytning till olika kulturer. Som exempel kan nämnas "Mexican feast of the dead", kinesisk festivalafton, Steam för lite äldre barn och Makerspace.

Biblioteket har stort fokus på barn. Nästan hela entréplanet var tillägnat barn upp till 15 år och det intilliggande glastornet i tre våningar är ett ungdomsbibliotek med café, som öppnar när skolorna slutar för dagen. Där inne får man bara vistas om man är mellan 15-25 år. Övriga

besökare får endast låna böcker som finns där och sedan gå ut igen. Den här delen av biblioteket fungerar alltså som ett kombinerat bibliotek och ungdomsgård. I det övre planet i huvudbyggnaden finns skön- och facklitteratur för en vuxen målgrupp. Där finns också en mängd platser för studier och tyst läsning.

Det vi tar med oss från besöket är att personalen i biblioteket är väl medvetna om den politiska styrningen och vilka konsekvenser det för med sig gällande yttrandefrihet och rätten att ta till sig information. Många av bibliotekets besökare har inte nederländska som modersmål, men riktlinjen från politiken är att all information i första hand ska tillhandahållas på just nederländska.

En annan detalj som vi reflekterade över är att man som låntagare betalar en årsavgift för att kunna nyttja bibliotekets utbud. Kostnaden gäller låntagare över 20 år eller om man har ett avtal från socialtjänsten som medger kostnadsfritt användande av biblioteket.

Resten av dagen ägnade vi åt att finna vårt hotell och upptäcka Antwerpens sevärdheter innan en gemensam middag fick avrunda första dagen i staden.

Permeke Bibliotheek Antwerpen

Där Oscar Permekes Ford-garage tidigare låg på De Coninckplein finns nu ett bibliotek.

Permeke är huvudbiblioteket i nätverket av offentliga bibliotek i Antwerpen. Biblioteket är ett kulturellt mötescentrum där många aktiviteter och föreläsningar äger rum.

<https://www.permeke.org/bibliotheek>

2.3 Dag 3 onsdag

Resans mest fullspäckade dag – på grund av lite schemaändringar – började med en promenad genom Antwerpens kvarter, med en del stopp för att beundra byggnader och hål i väggen...

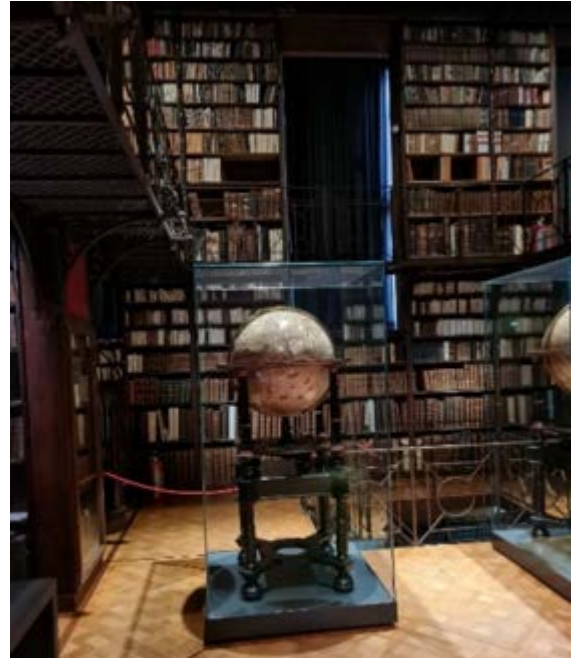
Målet för promenaden var ett café där vi stämt möte med Ellen van Pelt, representant för PEN Antwerpen. På den lilla kaffebaren delgav Ellen oss om PEN Antwerpens arbete, och vi fick en inblick i en organisation som kanske inte var fullt så strukturerad som vi föreställt oss... Ellen själv är anställd deltid (20%) av organisationen, resten av tiden hon gör är ideellt arbete. Det gäller för de allra flesta som engagerar sig i PEN i Nederländerna. De har ett tätt samarbete med ICORN. Det man koncentrerar sig på är att ordna lägenhet och skrivmöjligheter till de författare som är på flykt och ber om hjälp. Man hjälper endast en författare i taget, på grund av att det är svårt att få visum i Belgien. Istället skickar man ofta vidare författarna till Danmark, Norge och Sverige.

När vi tackat av Ellen van Pelt med det medtagna bihotellet strosade vi den korta biten till det lilla torg invid vilket Hendrik Conscience Heritage Library huserar. Med några minuter tillgodo rekommenderades vi av receptionisten som välkomnade oss in i värmen från en kylig vind, att gå tillbaka några få steg över torget och kika in i kyrkan som för tillfället var öppen för besökare. En fantastisk byggnad, och strax efter vårt uttåg visade det sig att kyrkan stängde.

Vid utsatt tid möttes vi av vår eminenta guide, ... som mitt på torget gav oss Hendrik Conscience Heritage Librarys historia. En mycket fascinerande sådan. Följt av fascinerande visning av husets innandöme. Vi blev djupt imponerade av boksamlingens omfång och framförallt av Nottebohm Zaal – ett helt otroligt rum med böcker från golv till tak fördelat på balkonger i fem våningar runt om.

Belysningen och klimatet var anpassat för att skydda böcker och föremål. Trots att biblioteket innehöll mer än 1,5 miljoner volymer, fungerade det ändå som ett normalt bibliotek. Det enda var möjligen att man inte kan låna med sig materialet hem, men man kunde få det mesta kopierat. Man har ett samarbete med Google, som i ett projekt digitaliserar samlingen bit för bit. Detta är ett långvarigt projekt, men handlar framförallt om att tillgängliggöra och skydda samlingen. Det innebär egentligen två saker; det ena är att materialet blir tillgängligt digitalt för många fler och två att materialet skyddas då det inte behöver hanteras på samma sätt i framtiden. Vilken upplevelse!

Med det långa benet före det andra begav vi oss sedan mot Chocolate Nation, med ett litet stopp för lunch. En guidad tur på Chocolate Nation, Belgiens enda chokladmuseum ansågs vara en kulturell upplevelse vi icke kunde undvara. När näsborrarna fyllts av choklad och även smaklökarna fått tillfredsställelse var det fri hopp och lek för att smälta intrycken och fortsätta utforska Antwerpen.

Chocolate Nation, Antwerpen

4000 m2 dedikerat till den belgiska chokladen och dess historia.

www.chocolatenation.be/en

2.4 Dag 4 torsdag

Resans sista dag tillika hemresedagen inleddes med ett studiebesök på Museum Plantin-Moretus, hem för världens äldsta tryckpressar. Under 1500-talet var Plantin Moretus en del av Europas centrum för tryckta böcker, och är idag med på Unescos världsarvslista. Museet ligger på platsen där Plantin och Moretus dynastin grundades och genomsyras av historiens vingslag. En bra plats att avrunda resan, den tryckta bokens början, och smälta intrycken från dessa dagar.

Efter en kort taxiresa var vi tillbaka på stationen i Antwerpen, för vidare färd mot Bryssels flygplats. Sedan tog vi oss via flyg och tåg tillbaka till Sverige och Götene.

Museum Plantin Moretus, Antwerpen

Plantin-Moretus var det första museet på UNESCOs världsarvslista. Hem till några av världens äldsta tryckpressar.

<https://museumplantinmoretus.be/en/content/about-museum-0>

3 Sammanfattning

Det vi sammanfattningsvis tar med oss från vår resa är att det rådande politiska klimatet både här och i Belgien innebär att vi som bibliotek måste fortsätta värna om yttrandefriheten i alla dess former. Detta kräver samarbete över gränserna.